

ÅLANDSDELEGATIONENS

BESLUT

17.6.2021

OM SÄRSKILT BIDRAG MED ANLEDNING

AV STORMEN ALFRIDA

Ärende

Ålands landskapsregering har i skrivelse 17.12.2020 anhållit om ett särskilt bidrag i enlighet med 51 § 1 mom. 2 punkten i självstyrelselagen för Åland för att täcka de kostnader som landskapet påförs genom den stödordning som kommer att införas gällande kostnader för återställande av samhällskritiska el- och telefontät i landskapet till följd av stormen Alfrida.

Landskapsregeringen anhåller om ett särskilt bidrag som täcker 100 procent av de godtagbara kostnaderna till ett belopp om maximalt 5 miljoner euro.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtanden i ärendet från finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, Meteorologiska institutet och Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag, vilka landskapsregeringen bemött.

Landskapsregeringens skrivelse

I sin skrivelse 17.12.2020 anför landskapsregeringen bl.a. följande:

I enlighet med 51 § 1 mom. 2 punkten i självstyrelselagen ska landskapet beviljas bidrag av statsmedel för täckande av sådana kostnader som bland annat föranleds av naturkatastrof eller någon annan därmed jämförbar händelse, om inte landskapet skäligen bör bära kostnaderna.

Natten mellan den första och andra januari 2019 drabbades Åland av stormen Alfrida. Stormens vindstyrkor uppgick till 33 m/s, vilket är den högsta medelvindstyrkan som någonsin uppmätts i Finland och utöver detta förekom vindstyrkor om 43 m/s i vindbyarna.

Vägnätet drabbades av allvarliga framkomlighetsproblem och kommunikationerna drabbades hårt på grund av fallande träd. Röjningsarbetet var omfattande och farligt då nedrivna elledningar och farbarheten på vägarna ytterligare försvårade arbetet. El- och telefontäten på landsbygden och i skärgården på Åland var särskilt utsatta och fick mycket omfattande skador.

I skrivelsen konstateras att privata samfund och myndigheterna på Åland agerade effektivt för att begränsa skadeverkningarna och kostnaderna för återuppbyggnaden av el- och telefontäten på Åland efter stormen Alfrida. De frivilliga brandkårerna, Ålands landskapsregering, kommunerna på Åland, privata samfund samt privatpersoner lyckades begränsa skadeverkningarna av stormen och sköta återuppbyggnaden så att kostnaderna hölls begränsade till Åland. Landskapsregeringen konstaterar att det inte heller är skäligt att privata samfund och i förlängningen deras kunder ska stå för kostnaderna eftersom dessa är så exceptionellt stora i förhållande till det antal personer som ska bära kostnaderna. Landskapsregeringen bedömer totalkostnaderna för införande av stödordningen gällande kostnader för återställande av el- och telefontäten till följd av stormen Alfrida till cirka 5 miljoner euro. Enligt de uppgifter landskapsregeringen erhållit har de berörda aktörerna inom el och telefoni inte haft el- och telefontäten försäkrade.

Landskapsregeringen konstaterar att stormen Alfrida var och ska klassificeras som en i självstyrelselagen avsedd naturkatastrof p.g.a. omfattningen av de skador som

uppkom över hela Åland. Med tanke på att stormen Alfrida var en exceptionell situation och med beaktande av landskapets ekonomiska situation i övrigt är det inte skäligen att landskapet Åland bär dessa kostnader.

I landskapsregeringens skrivelse beskrivs behovet av att stöda återuppbyggnaden av el- och telefontäten med offentliga medel närmare. Sammantaget konstateras att det finns ett stort behov av att säkerställa att prisbildningen i fråga om slutpriset på el inte blir oskäligt dyrt på Åland. Det planerade stödet efter stormen Alfrida kommer i slutändan elkunderna på Åland till godo för att motverka att prisskillnaderna på el på Åland jämfört med riket ytterligare ökar.

I skrivelsen finns även en beskrivning av EU:s regler om statligt stöd för naturkatastrofer samt en beskrivning av stödordningen och förfarandet. Den stödordning som kommer att utfärdas om särskilda bidrag beviljas riktar sig till sökande som är aktörer med fast driftställe på Åland och som har rätt att bedriva näring på Åland samt upprätthåller samhällskritisk verksamhet inom områdena el och telefoni i landskapet. Ifall särskilt bidrag beviljas kommer Ålands landskapsregering i efterhand att inkomma med en sammanställning och ett underlag som grund för utbetalning.

Förutsättningarna enligt självstyrelselagen för beviljande av särskilda bidrag

Bestämmelserna om särskilda bidrag intogs i 51 § i den gällande självstyrelselagen. Bestämmelserna har sedermera ändrats genom lagen om ändring av självstyrelselagen för Åland (FFS 98/2020) som trätt i kraft 1.1.2021. Enligt övergångsbestämmelsen kan särskilt bidrag enligt de bestämmelser i 51 § som gällde vid ikraftträdandet av den ändrade självstyrelselagen sökas för utgifter som hänförs till året före ikraftträdandet av lagändringen. Ålandsdelegationen konstaterar att föreliggande ansökan inkommit 18.12.2020 och således ska den behandlas enligt de bestämmelser som då gällde.

Enligt 51 § 1 mom. 2 punkten skall landskapet beviljas bidrag av statsmedel för täckande av sådana kostnader som föranleds av naturkatastrof, kärnkraftsolycka, oljeutsläpp eller någon annan därmed jämförbar händelse, om inte landskapet skäligen bör bära kostnaderna.

Enligt 51 § 2 mom. ska framställning om bidrag göras av landskapsregeringen senast under året efter det kalenderår till vilket utgifterna hänförs. Ärendet ska om möjligt avgöras inom sex månader efter framställningen.

I detaljmotiveringarna i förarbetena till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s 90-91) konstateras beträffande 50 § 1 mom. 2 punkten följande:

”I 2 punkten föreslås det att landskapet skall ha rätt till ett särskilt bidrag för täckande av kostnader som föranleds av naturkatastrof, kärnkraftsolycka, oljeutsläpp eller någon annan därmed jämförbar händelse. Förutsättningen är att landskapet inte skäligen bör bära kostnaderna ensamt. Som exempel kan nämnas oljeolyckor av större omfattning, då det inte är skäligen att landskapet ensamt står för utgifterna. Bidrag ska utgå i synnerhet i sådana situationer då landskapet har vidtagit åtgärder som har förhindrat att skadeverkningarna sträckt sig till andra delar av riket. Stadgandet förutsätter att statsmakten bevakar landskapets intressen i internationella sammanhang, t.ex. inför oljeskyddsfonden”.

Ålandsdelegationen konstaterar att föreliggande ansökan inkommit 18.12. 2020, och sålunda inom den i 51 § 2 mom. föreskrivna tidsfristen.

Ålandsdelegationens beslut

Ålandsdelegationen förkastar landskapsregeringens ansökan om ett särskilt bidrag om maximalt 5 miljoner euro för att finansiera återuppbyggnaden av de samhällskritiska el- och telefonnäten på Åland.

Motivering

Ålandsdelegationen konstaterar att självstyrelselagens 51 § 1 mom. 2 punkt förutsätter att det inte är skäligt att landskapet ensamt ska stå för de kostnader som förorsakas bl.a. av en naturkatastrof. Det förutsätts således att landskapet annars skulle stå för kostnaderna, vilket enligt självstyrelselagens terminologi innebär att de skulle erläggas av landskapets medel. Detta framgår än tydligare i detaljmotiveringarna, där det som exempel nämns "oljeolyckor av större omfattning, då det inte är skäligt att landskapet ensamt står för utgifterna". Förutom oljeolyckor nämns kärnkraftsolyckor. Nämnade olyckor kan medföra sådana stora sanerings- m.fl. åtgärder, vilka bör bekostas av offentliga medel. Gemensamt för nämnda olyckor är även att de inte kan förebyggas på Åland och att de kan få stora konsekvenser för miljön.

Det framgår varken direkt eller indirekt av gällande lagstiftning eller andra bindande regelverk att landskapet Åland ska anses ersättningskyldig för sådana skador för vilka bidrag nu söks. Landskapet har inte heller på annat sätt på förhand förbundit sig att stå för nu aktuella skador, oberoende av orsaken eller omständigheterna till skadornas uppkomst. Eftersom det särskilda bidraget enligt landskapsregeringens skrivelse inte skulle tillfalla landskapet som ersättning för dess utgifter utan vidareförmedlas till privata aktörer uppfylls inte heller på denna grund förutsättningen i självstyrelselagens 51 § 1 mom. 2 punkt om att landskapet inte skäligen bör bära kostnaderna.

Av landskapsregeringens skrivelse kan utläsas att de kostnader som ansökan avser inte kommer att erläggas av landskapets medel, inte ens för det fall att det nu ansökta särskilda bidraget förvägras.

Vid denna utgång av ärendet tar Ålandsdelegationen inte ställning till om förutsättningarna i självstyrelselagens 51 § 1 mom. 2 punkt i övrigt är uppfyllda.

I ärendet inhämtade utlåtanden och faktauppgifter

Även om ersättningen inte ska erläggas av landskapets medel, vilket är det grundläggande kriteriet enligt 51 § 1 mom. 2 punkten för att Ålandsdelegationen ska kunna ålägga staten att erlägga betalning, redogör Ålandsdelegationen i det följande kortfattat för i ärendet inhämtade utlåtanden och faktauppgifter.

Finansministeriet har i sitt utlåtande inte tagit direkt ställning till ansökan, men föreslagit att utlåtande inhämtas från arbets- och näringsministeriet, som har expertis i elmarknadsfrågor eftersom ersättningar till Åland för skador på elnätet kan ha återverkningar på andra håll i Finland. Finansministeriet anför även att till Ålandsdelegationens beslut bör fogas nödvändiga villkor, såsom att stödordningen bör konstateras ligga i linje med EU:s regler om statligt stöd. Arbets- och näringsministeriet har i sitt utlåtande behandlat EU:s regler om statligt stöd.

Ålandsdelegationen har ställt frågan till miljöministeriet om ministeriet är den nationella myndighet i medlemsstaten Finland som avses i 2a) punkten i artikel 50 i kommissionens förordning 651/2014 (gruppundantagsförordningen), och som formellt ska bekräfta om det rör sig om en naturkatastrof. Miljöministeriet har vidareförmedlat frågan till arbets- och näringsministeriet, som konstaterat att i Finlands lagstiftning har ingen myndighet angetts som behörig myndighet enligt förordningen. Eftersom det inte har angetts någon sådan myndighet i Finland bedömer ministeriet att en behörig myndighet i detta fall kan vara vilken som helst nationell eller regional myndighet som åtar sig ansvaret att konstatera att det är fråga om en naturkatastrof som avses i gruppundantagsförordningen. Eftersom det emellertid är fråga om ett väderfenomen är Meteorologiska institutet, som samlar uppgifter om vädret och klassificerar stormars styrka, med stor sannolikhet den myndighet i Finland som bör tillfrågas om stormen Alfrida uppfyllde kriterierna för något väderfenomen som avses i gruppundantagsförordningen. Arbets- och näringsministeriet rekommenderar att Ålandsdelegationen kontakter Meteorologiska institutet och frågar om stormen Alfrida uppfyllde kriterierna för till exempel orkan eller tornado. I artikel 50.1 i gruppundantagsförordningen finns en uttömmande lista över naturkatastrofer, d.v.s. för att det ska vara en exceptionell naturkatastrof som avses i förordningen ska det vara fråga om antingen jordbävningar, laviner, jordskred, översvämningar, tornador, orkaner, vulkanutbrott eller naturligt uppkomna skogs- eller markbränder. Jämlikt ministeriets bedömning verkar det enligt kommissionens anvisning att det inte räcker med att en myndighet fastställer att det är fråga om en exceptionell naturkatastrof, utan det måste vara just ett väderfenomen som avses i förordningen. Observeras bör också att om stöd beviljas i enlighet med gruppundantagsförordningen ska utöver de ovannämnda villkoren alla allmänna villkor i förordningen samt de övriga villkoren i artikel 50 uppfyllas.

Ålandsdelegationen har inhämtat uppgifter från Meteorologiska institutet enligt vilken den kraftigaste vindbyn på Åland var 41,6 m/s, medan den högsta medelvindhastigheten var 32,5 m/s. Gränsen för orkan är när medelvindhastigheten är minst 33 m/s, vilket stormen Alfrida inte uppnådde. Institutet uppger även att den inte tar ställning till om stormen var en naturkatastrof, eftersom de inte har en definition av naturkatastrofer.

Ålandsdelegationen har även frågat Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag om möjligheterna för åländska el- och telebolag att försäkra sina ellednings- eller telefonnät och därtill hörande anläggningar. Enligt erhållet svar är det möjligt att försäkra dem till valt belopp. Då medelvinden överstiger 21 m/s så räknas det som storm och försäkringen ersätter då de skador som orsakats därav.

Ålandsdelegationen har tillställt arbets- och näringsministeriet kompletterande frågor om vilka återverkningar ersättnings till Åland för skador på elnätet kunde ha på andra håll i Finland samt om ersättnings har betalats till elbolag i det övriga Finland för skador i elnätet vid stormar såsom Alfrida (Aapeli), Tapani och Hannu. I arbets- och näringsministeriets kompletterande utlåtande anges att monopoloperatörerna ska kunna finansiera nödvändiga reparationer i deras nät med kundavgifter. Om ett område fick stöd för stormskador skulle det troligen också krävas någon annanstans i Finland. Staten har således inte betalt kompensation till distributionsnätföretag för skador orsakade av stormar.

Ledamoten Erlandssons avvikande åsikt:

Beträffande underrubriken "Ålandsdelegationens beslut" föreslås:

"Ålandsdelegationen beviljar landskapsregeringen ett särskilt bidrag om maximalt 5 miljoner euro med avdrag för 20 procents självriskandel för att finansiera återbyggnaden av de samhällskritiska el- och telefonnäten på Åland".

Som stöd till förslaget hänvisas till finansministeriets utlåtande (VN 290 96) och landskapsregeringens bemötande.

Handlingarna i ärendet bifogas.

Mariehamn, 17.6.2021

Peter Lindbäck
ordförande

Nils Lampi

Ragnar Erlandsson

Matti Pellonpää

Outi Suviranta

Rainer Åkerblom
sekreterare